

การ(ไม่)ปฏิรูป ระบบยุติธรรมแบบไทยๆ

เศรษฐศาสตร์การเมืองเรื่องหลักนิติธรรม

ความไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม?

คดีกระติงແດງຜູຍໜ່ວຍກິ່ງຕໍ່າຮວຈ-ອັຍການ

ຈັບກຸມ

ສອບສວນ

ສັ່ງຄົດ

- ▶ ໄມ່ຕໍ່າຮວຈແລກວ່ວວິດ
ກັບທີ່ຫລັງເກີດເຫຼື່ອ
- ▶ ເປົ້າຍນຄວາມເຮົວ
ໃຫ້ເປັນຄຸນກັບຜູ້ຕ້ອງໜ໏
- ▶ ການຍັງງານ 'ຂອຄວາມເປັນຮຽມ' 14 ຄຣັງ
ຈນໍາຫລາຍຂ້ອ້າຫາດວ່າຍຸ້າຄວາມ
- ▶ ຮອງອັຍການສູງສຸດສັ່ງໄມ່ພ້ອງ
ຕໍ່າຮວຈໄມ່ຄ້ານ

คำพิพากษาศาลฎีกแทรกแซง

☒ เรียกสืนบน แลกซ่วยเหลือทางคดี

รีดเงิน กปปส. 175 ล้าน
แลกยกฟ้อง

☒ ลือคตัว ผู้รับผิดชอบคดี

หัวหน้าศาล/อัยการ
จ่ายสำเนวนเจาะจง
ผู้รับผิดชอบ คาดเดาผลได้

☒ 'คดีสำคัญ' ต้องให้ ผู้ใหญ่ตรวจร่างคำพิพากษา

ผู้พิพากษาเข้าตัวตาย
หลังโดนเปลี่ยนคำตัดสินใน
สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เมนูทุจริต ในหน่วยงาน ยุติธรรม

ตำรวจ

ตัดแต่งหลักฐาน xx

วิ่งเต้นล้มคดี xxx

คดีเชอร์แวน

ตำรวจปั้นหลักฐานปลอม
แพะติดคุกพร. 10 ปี

อัยการ

ดวยใช้ดุลพินิจ
สั่งไม่ฟ้อง

xxx

คดีบังคับเลี้ยงข้าว

อัยการประจำฯ
ให้เลี้ยงข้าว + รีดเงิน 3 แสน
แลกสั่งไม่ฟ้อง

ศาล

ช่วยเหลือทางคดี
ให้ประกันตัว
หรือยกฟ้อง

101PUB
101 Public Policy Think Tank

xx

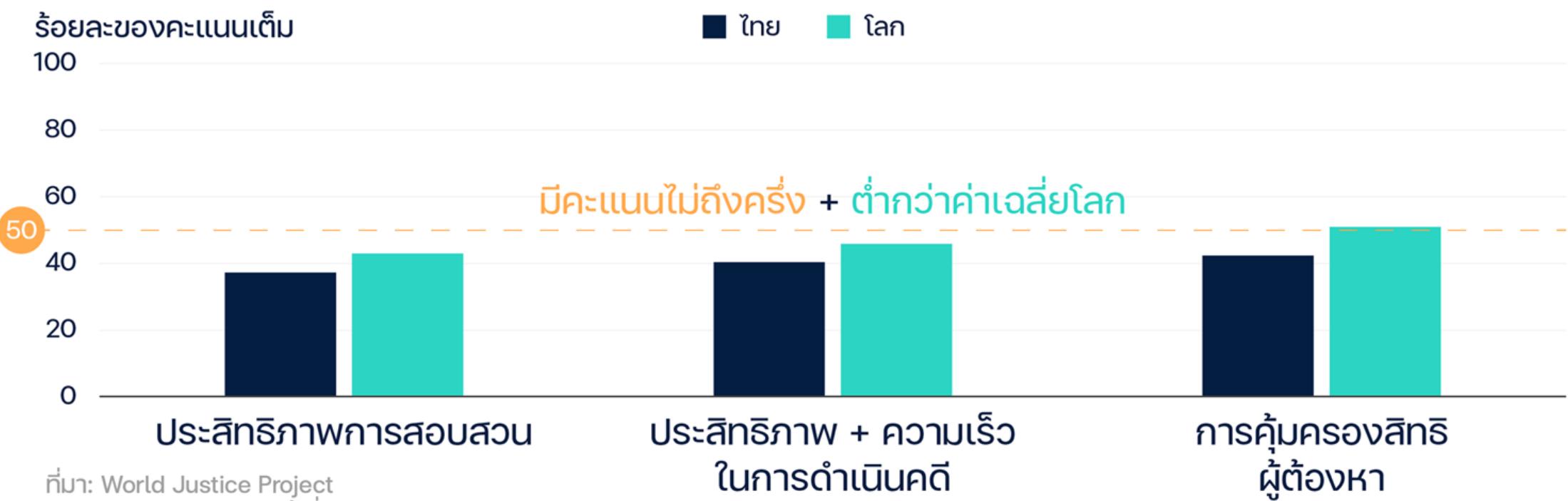
คดีเรียกเงินชาวใต้หวัน

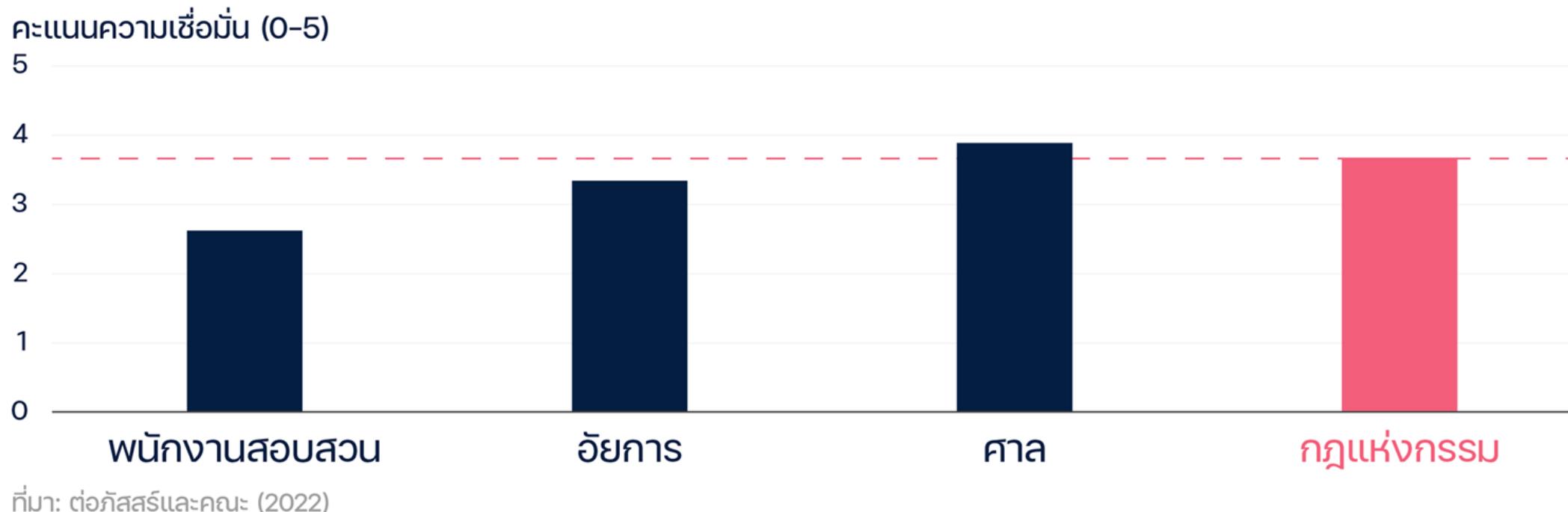
ผู้พิพากษาอุทธรณ์เรียกเงิน
20 ล้าน วิ่งเต้นให้ประกัน
ชาวใต้หวันคดีจ้อกอง

กระบวนการยุติธรรมไทยถูกมองว่า ไม่มีประสิทธิภาพ ล่าช้า และไม่ปกป้องสิทธิ

คะแนนดัชนีหลักนิติธรรม (Rule of Law Index) รายประเด็น

ได้คะแนนความเชื่อมั่นต่ำกว่า-ใกล้เคียงกับ**กฎแห่งกรรม**

ปัจจัยที่影响กระบวนการยุติธรรม

กฎหมาย

- โดยรวมมาตราเพื่อความผิดเล็กน้อยก็ถูกขยายเป็นอาชญากรรมได้
- ขาดมาตรการลดโทษ และโดยทางเลือกที่ได้สัดส่วน

ตำรวจ

- ขังไว้ก่อน เรียกค่าประกันตัว ยกเว้นคนมีตำแหน่ง+ความดีมาก่อน
- ผู้กดข่านงานสืบสวนสอบสวน เปิดช่องให้บิดหลักฐาน

วิจารณ์

- สามารถใช้ดุลพินิจสั่งฟ้องคดีแต่ตรวจสอบได้ยาก
- มุ่งเอาชนะมากกว่าเปิดเผยความจริงของคดี

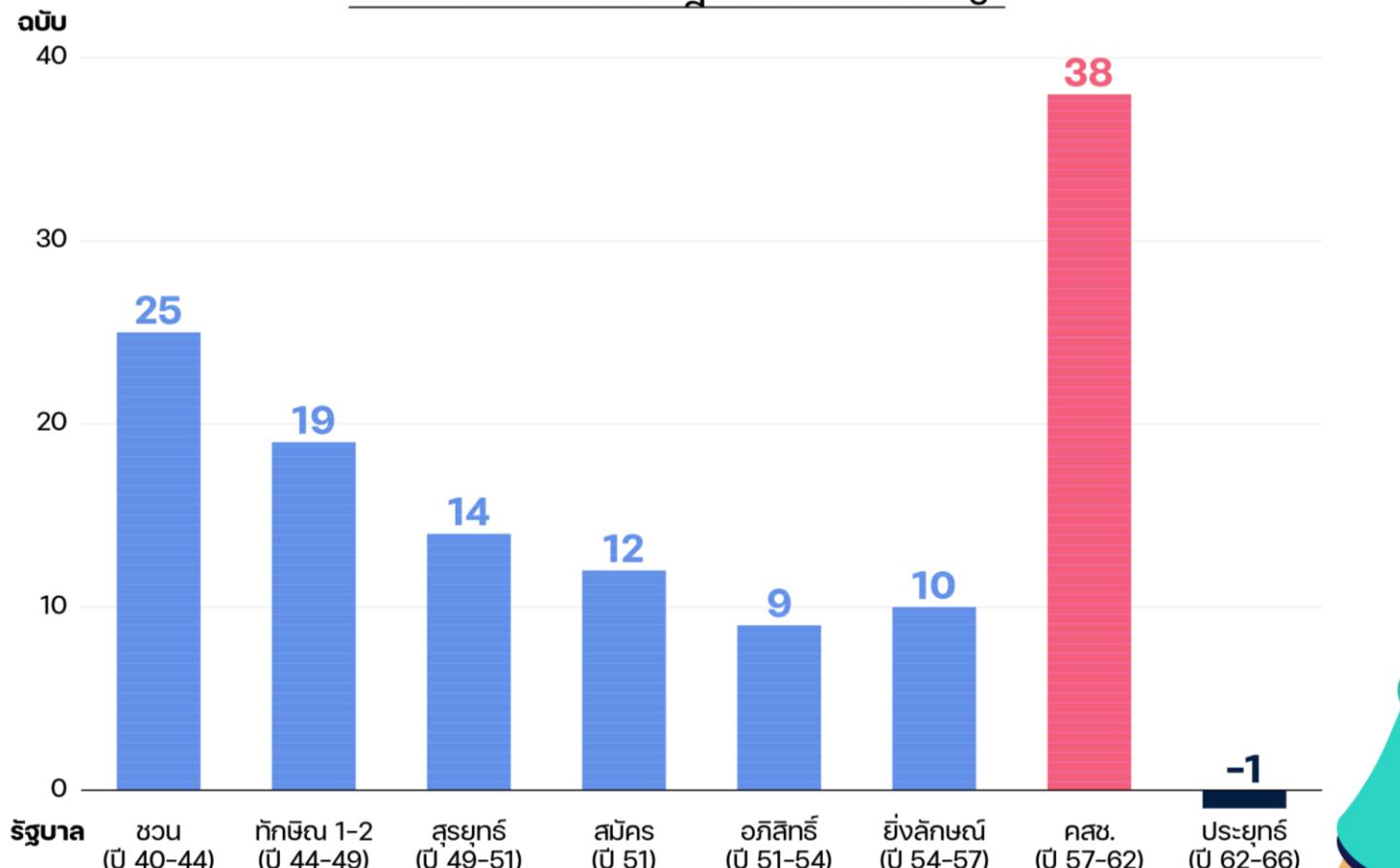

ศาล

- ดำเนินแบบปฏิบัติเลือกนิ่งเฉยเพื่อรักษา 'ความเป็นกลาง'
- โดยเจ้าคุกเพื่อเกิดปัญหา 'คนลับคุก'

ໂທເວານຢາເພື່ອຮູນແຮງຂຶ້ນ

ການເພີ່ມ/ລດຈຳນວນກຸ່ມມາຍທີ່ມີໂທເວານຢາ

ຍ້ອນແຍ້ງກັບ ຮຣນ. ປີ 60 ມາຕຣາ 77
ທີ່ມູ່ໃຫ້ລັດໂທເວານຢາເພື່ອ

ความผิดหลายอย่างใช้โทษอ่อนแกนได้

ขังไว้ก่อนยังเป็นแนวทางหลัก

ที่มา: บุญเมืองและสัญญาเบช (2021)

ໂທໝວາງາພື່ອກໍາຮ້າຍຄນໂດຍໄມ່ຈຳເປັນ

ເພີ່ມຕົ້ນຖຸນສົວຕ

ມີໂອກາສກຳຜິດງ່າຍ ເພື່ອ
ໄມ່ຮູ້ກຸ່ມາຍຈຳນວນນຳກຳ

ກໍາຜິດໄນ່ຮ້າຍແຮງ
ຕິດຄຸກໄດ້

ສູງເສີຍຮາຍໄດ້
ຮະຫວ່າງຈຳຄຸກ

ມີປະວັດຕົວອະນຸຍາກ
ຫາງນາໄດ້ຍ່າກ

ສັນເປລື້ອງງບຮູ້

ຕົ້ນຖຸນຂອງຮູ້ໃນການ
ດຳເນັບຄົດ (ບາກ/ຄົດ)

ກຳນົດ: ສາທັບວັດຍພໍ່ການພັດທະນາ
ປະເທດໄກຍ (2562)

125,656

ກາງວາງາ

99,617

ກາງປກຄອງ

11,574

ກາງແພ່ງ

ໄມ່ລົດກະກະກໍາຜິດ

ວັດຮາກະກະກໍາຜິດໜ້າ
ຮັບໂທໝຈຳຄຸກ (%)

ກຳນົດ: ຂໍ້ມູນສົດຕິຜູ້ດ້ວຍຮາກທັນທຶນ
ຂອງຄຣມຣາກທັນທຶນ

14.6

ກາຍໃນ 1 ປີ

24.7

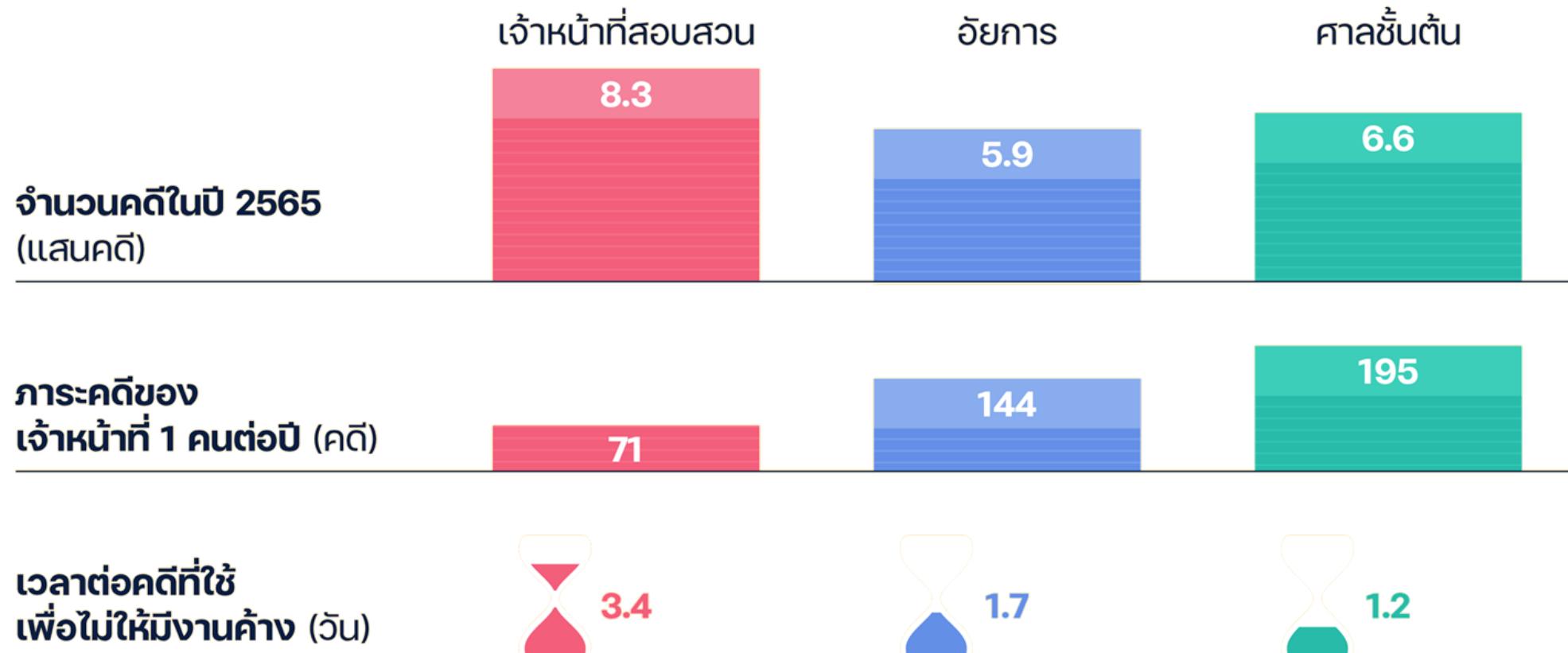
ກາຍໃນ 2 ປີ

31.9

ກາຍໃນ 3 ປີ

คดีมากลับ บีบให้ยุติความเป็นธรรม

ที่มา: ข้อมูลจากสำนักงานกิจการยุติธรรม (2565), สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2566), สำนักงานอัยการสูงสุด (2564), สำนักงานศาลยุติธรรม (2565) คำนวณโดย 101 PUB

แรงจูงใจแบบເຫົວອິດ

ເຮັດໃຫ້ບໍ
ນາກກ່າວໍາດີໃຫ້ຈົງ
ໃຫ້ປະກົງ

ແນວປົງ
ເຫັນກາງເລືອກຄວາມເສື່ອງຕຳ

ຕອບສອນຕ່ອນ
ຜູ້ປັບປຸງປະເປົນຫລັກ

ulatory+เร่งลดคดี แต่ไม่เป็นธรรม

ชั้นตា
รวจ

เป่าคดี ไม่รับแจ้งความ
ทำสำนวนแบบไม่รัดกุม

ชั้นอัยการ

สั่งฟ้องไปก่อน
ตรวจสำนวนไม่ถี่ถ้วน

ชั้นศาล

รับตัดสินโดยไม่สั่งหาข้อมูลจำเลย
ที่อาจเป็นเหตุให้ลดหย่อนโทษได้

ทำงานเต็มที่ จำเมินโยบาย

คดีนโยบาย:
รัฐใช้กลไกยุติธรรม
เพื่อผลักดันนโยบาย
จนเกิดเป็นคดี

ใช้戈摩อาณาจูราธุนแรง
กำค่าปรับและ
ประกันตัว **แพง**

เร่งจับ-ดำเนินคดี
ยกกี่จะมี
การคุ้มครองสิทธิ

อาจมุ่งจัดการ
กลุ่มที่ไม่มีทางสู่
เป็นการเลือกปฏิบัติ

ตัวอย่าง:
นโยบายทวงคืนผืนป่าของ คสช.
เพิ่มพื้นที่ป่าด้วยคดีอาญา

- ▶ ดำเนินคดีกับชาวบ้าน 4.6 หมื่นคดี ไร้เงินหายทุน
- ▶ ตั้งข้อหารุนแรงหลายข้อหาพร้อมกัน
- ▶ สั่งทหาร กอ.รนน. บุกໄลท์ บังคับให้ เชิญยืนยันตนออกจากพื้นที่
- ▶ แบงป้ายเป็น 'ความมั่นคง' ทำให้ หน่วยงานรัฐไม่กล้าช่วยเหลือในหลายคดี

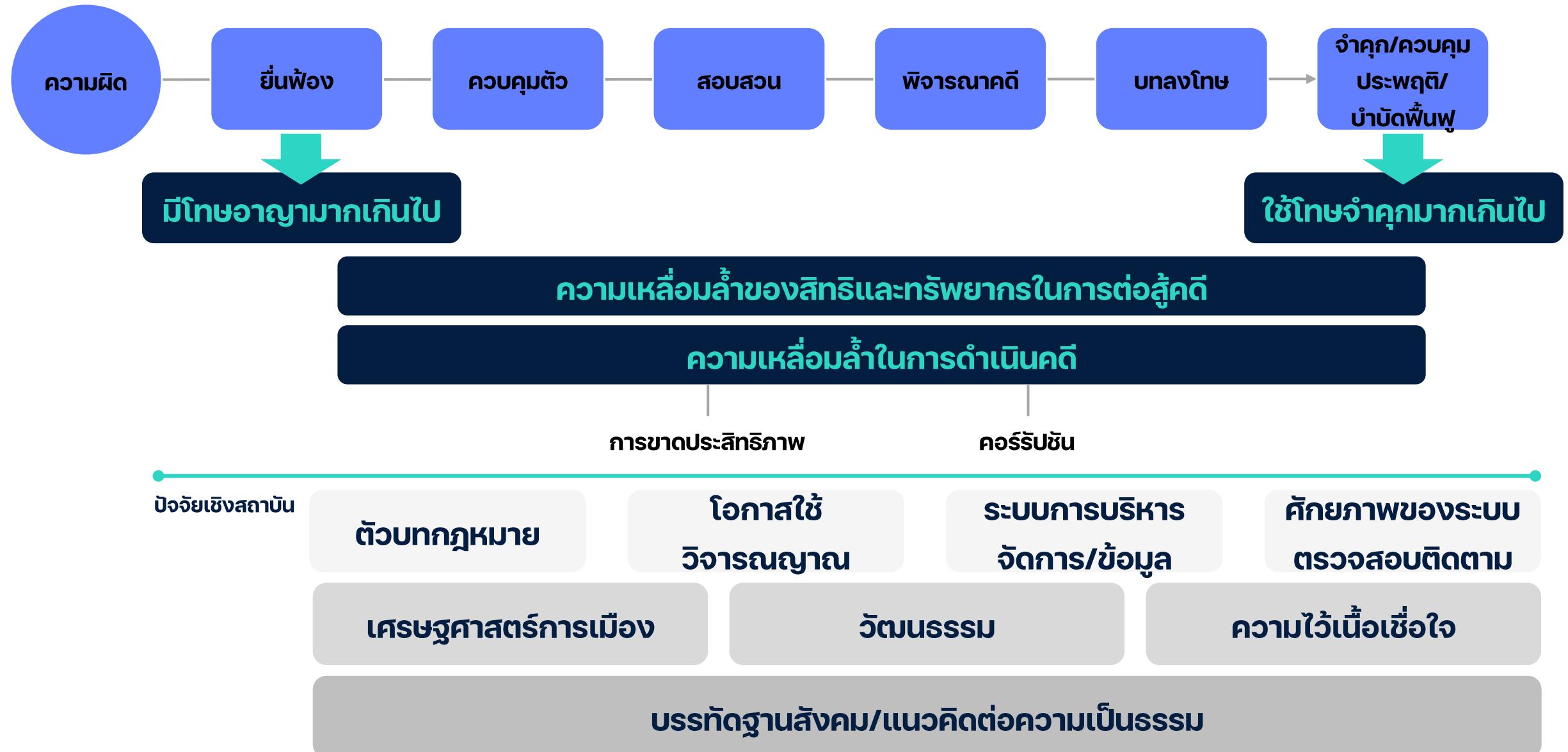
ที่มาภาพ: iLaw

ปฏิรูปหวังให้เป็น 'อิสระ' แต่กลับ 'เอกเทศ' จากประชาชน

แยกองค์กรจาก การบริหารของ ฝ่ายการเมือง	ตำรวจ มีอิสระ ในกำกับของนายก	อัยการ มีอิสระ ตาม รธน.	ศาล มีอิสระ ตาม รธน.
แต่งตั้งผู้บังคับบัญชา โดยผู้บังคับบัญชา ไม่ได้มาจาก คณะกรรมการข้าราชการ ตำรวจ	ผบ.ตร. ↑ นายกเสนา + คณะกรรมการข้าราชการ ตำรวจเห็นชอบ	อัยการสูงสุด ↑ คณะกรรมการอัยการ เสนา + วุฒิสภาเห็นชอบ	ประธานศาลฎีกา ↑ คณะกรรมการตุลาการฯ เสนา + วุฒิสภาเห็นชอบ
เน้นตรวจสอบ กันเอง ไม่ค่อยให้ คนนอกมีบทบาท	ผู้บังคับบัญชาหรือ คณะกรรมการที่ตั้งโดย สตช. ตรวจสอบ งานสอบสวน	คณะกรรมการ ตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้อง มักมีแต่อัยการ	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ตรวจร่างคำตัดสิน ศาลไม่มีการเปิดเผย คำพิพากษาเป็นการทั่วไป

❗️ คณะกรรมการส่วนใหญ่(เคย)เป็นคนในองค์กร+วุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง

ปัจจัยเชิงสถาบันในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ปฏิรูปใหม่ไปไหน เพื่อการติดตามความขัดแย้ง

การปฏิรูปการสอบสวน

ให้อัยการเข้า 'กำกับ' ตั้งแต่เริ่มสอบสวน

อัยการเห็นด้วย

จะช่วยป้องกัน
การบิดเบือนหลักฐาน

ตำรวจ yay

เพื่อการอัยการ
ไม่เชี่ยวชาญพ
กิจ 'คุม' การสอบสวน

แยกสายบังคับบัญชางานสอบสวนให้เป็น 'อิสระ' จากส่วนอื่น

พนักงานสอบสวน เห็นด้วย

จะช่วยลดการแทรกแซง
จากผู้มีอำนาจได้

ฝ่ายบริหารตำรวจ yay

กังวลว่าจะการบริหาร
องค์กรไม่เป็นเอกภาพ

การปฏิรูปด้านการสั่งฟ้องคดี

ให้อัยการชี้ลอไม่ฟ้องได้ในคดีที่ไม่ร้ายแรง

อัยการเห็นด้วย

จะช่วยลดจำนวน
คดีที่ไม่ร้ายแรงในศาล

ศาล yay

เป็นการค้าว่าถูกดำเนิน
คุกการ กังวลว่าจะเกิด^ก
ทุจริตได้ง่าย

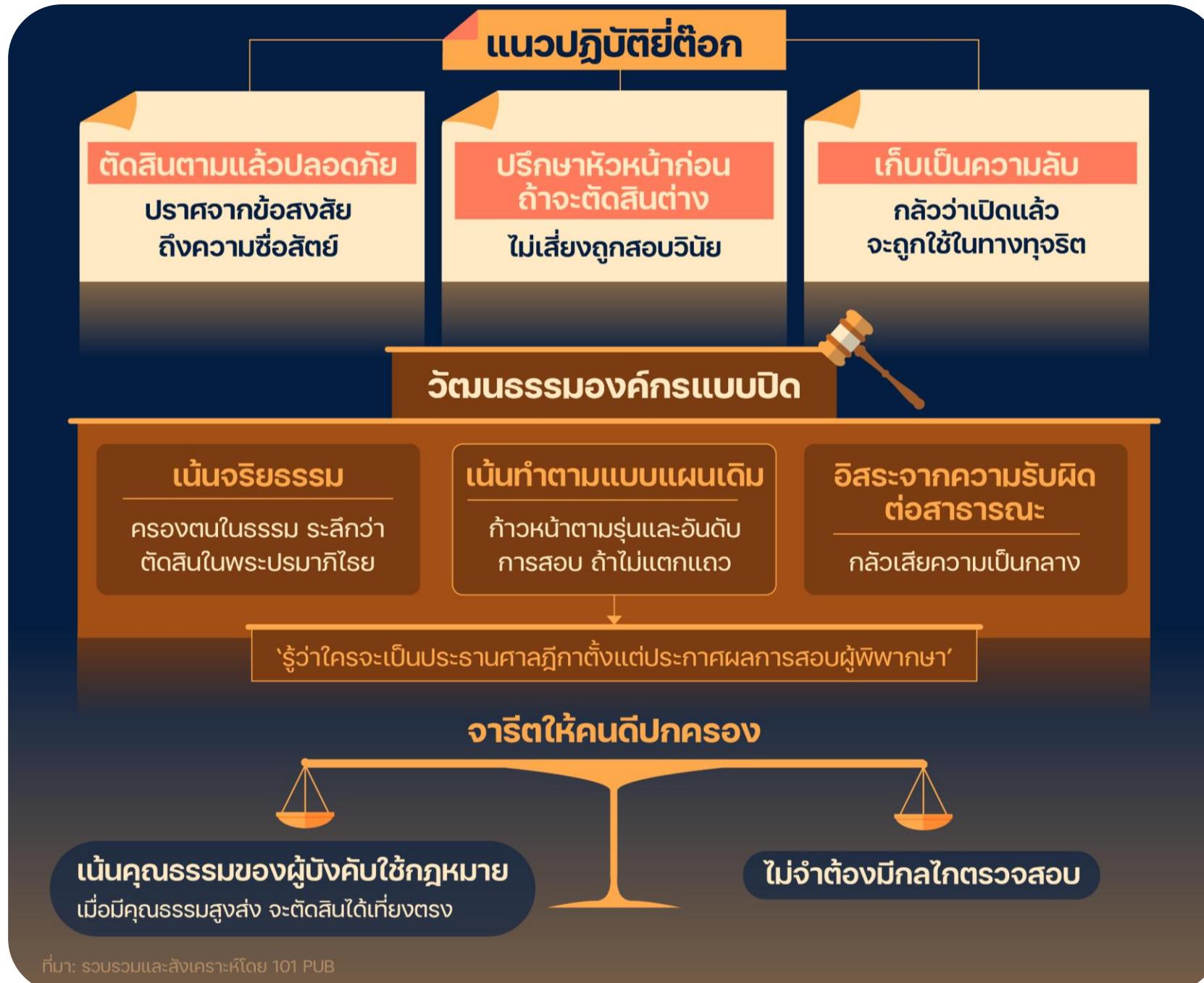

ติดกับระบบอภิบาลแบบปิด

- เป็นอิสระจากความรับผิด
รับชอบต่อประชาชน
ปล่อยผ่านความยุติธรรม
- ใช้การค่วงดุลและ
มีส่วนร่วมจากภายนอก
ผู้บังคับบัญชาซึ่งต้าอาชีพ
- ความก้าวหน้าตามอาวุโส
เพิ่มประโยชน์การเลือก
ทางปลอดภัย

ປະຍາດີ່ງໃນວິຄົປັບຕີ ຍາກຈະແກ້ດ້ວຍວິທີກາງກຸມາຍ

จารีตวุฒิการสร้างบัตรธรรม

- * กฎหมายเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจ
- * เน้นใช้โภษแรง และให้กรรพยายามเมื่อต้องการใช้งาน
- * เรียนกฎหมายแบบท่องจำ เพื่อป้อนเข้าระบบ

- * หากผู้ปกครองที่ 'ทรงธรรม' เข้ามาถืออำนาจเต็ม
- * ไม่ต้องพัฒนาระบบการตรวจสอบคู่กัน

- * เชื่อในการสั่งสมบุญ Barnes ผู้มีอำนาจคือผู้มีบุญมาก
- * ถึงที่สุดคือการมองว่า แต่ละคนไม่เท่ากัน

รัฐเป็นใหญ่

ยอมให้รัฐใช้โทบุธนแรง
เพื่อปกป้อง 'ผลประโยชน์'
และความมั่นคงของรัฐ'

ให้คนดีปกครองบ้านเมือง

ให้ผู้มีคุณธรรมปกครอง
เพื่อผลดุงความยุติธรรม
โดยไม่ต้องตรวจสอบ+ค่าวงดูด

ต่อยอดมาจากการด้วยคุณสมบูรณ์ญาลีกิริราชย์

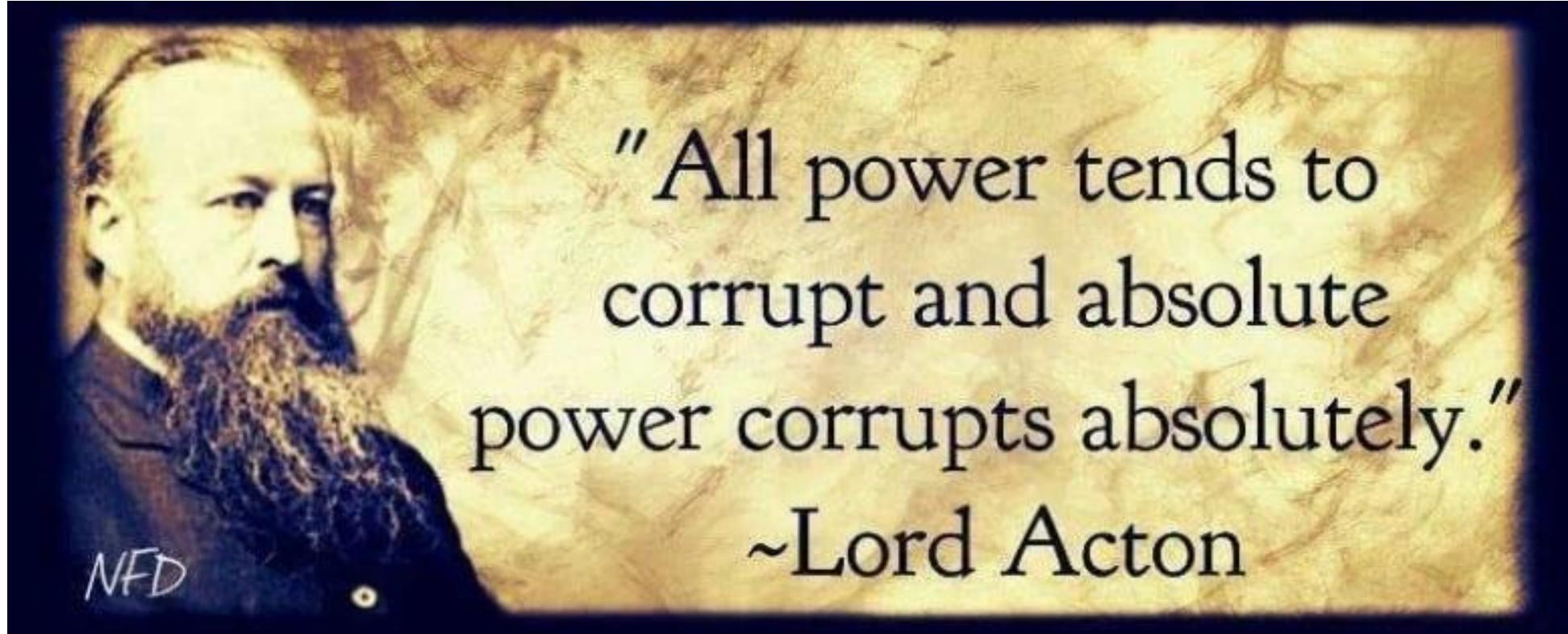
การปรับกฎหมาย
ในยุคความานิคม
ยังไม่ยึดหลักนิติธรรม
แค่จัดทำเป็นระบบ

การเมืองอำนวยนิยม
ยอมรับอำนาจพิเศษ

การเรียนการสอน
นิติศาสตร์
เพื่อเป็นเครื่องมือรับใช้
เน้นท่องจำ ทำตามแบบ
ไม่วิพากษ์

ต้องปรับสมดุลอำนาจใหม่ ให้กฎหมายรับใช้ประชาชน

สร้างกระบวนการยุติธรรมแบบเปิด ให้ประชาชนมีส่วนร่วม

- * เปิดแนวปฏิบัติภายใน และคำพิพากษาตัวเต็มเมื่อสิ้นสุดคดี อย่างน้อยให้ตรวจสอบย้อนหลังได้
- * เปิดข้อมูลสถานการณ์ยุติธรรม เชิงลึก เป็นระบบ ต่อเนื่อง ให้คนร่วมศึกษาว่าปัญหาอยู่ตรงไหน

ทำระบบอภิบาลให้เน้นผลงานเชิงประจักษ์

- * เพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้โภชន์ ให้บ่าเชือดือไม่แพ้อาญา
- * ระบบความค้าหันหน้าที่ยึดโยงกับผลงาน ภายใต้สิทธิการตรวจสอบ จากภายในนอก-ประชาชนที่เข้มแข็ง

รื้อสร้างจริตใหม่ ให้ประชาชนเป็นนายใหญ่ที่มีพลัง

- * ปรับระบบการเรียนการสอนนิติศาสตร์ เน้นตั้งคำถาม ไม่ใช่ทำตามระบบ
- * สร้างมาตรฐานด้วยตัวอย่าง รื้อคดี-ลงโทษผู้มีอำนาจที่เคยล้อเลียนบุล
- * เพื่อให้กลไกเป็นเวร์คิด-ปฏิบัติใหม่ของสังคม